

Dilin Edeplerinden

Ebû Muâz el-Çubukâbâdî

Mukaddime

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidâyet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez.

Şahadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şahadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûludur.

"Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak Müslümanlar olarak ölünüz." (Al-i İmran; 3/103)

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadınlar türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 4/1),

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne

İtaat ederse büyük bir kurtuluşa kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 33/70-71)

Bundan sonra,

Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bidattir ve her bidat sapıklıktır. Her sapıklık ta ateştedir.

Dilin Edeplerinden

Süfyan Bin Abdullah Bin Rebia Radyallahu anh'den; "Dedim ki; "Ey Allah'ın Rasulü! Bana senden sonra kimseye sormayacağım, İslam'ın emirlerinden bir şey haber ver!" Buyurdu ki; "Allah'a iman ettim de ve sonra dosdoğru ol" Dedim ki; "En çok neyi sakınayım?" Bunun üzerine eliyle dilini işaret etti.¹

Sehl Bin Sad es-Saidî Radyallahu anh'den; Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki; "Kim bana iki dudağı arasındakini ve iki bacağı arasındakini (onları günaha bulaştırmayacağını) garanti ederse, bende ona cennete gireceğine kefil olurum"²

Enes Radyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Kulun kalbi dosdoğru olmadıkça imanı dosdoğru olmaz. Dili dosdoğru olmadıkça, kalbi dosdoğru olmaz.

¹ Müslim(1/65) Tirmizi(zühd 4/607) Ahmed(3/413) İbni Mace(3972)

² Buhari(7/184) Tirmizi(4/606) Ahmed(5/333) Hakim(4/358) sahihtir.

Kişi, komşusu kendisinin kötülüğünden emin olmadıkça cennete giremez.”³

İbni Ömer Radiyallahu anhuma’dan; “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;“Kim dilini (insanların malından ve namusundan) men ederse, Allah Azze ve Celle onun ayıplarını örter. Kim kızgınlığına hâkim olursa, Allah Azze ve Celle onu azabından korur. Kim de Allah’a mazeretini arz ederse, Allah Azze ve Celle özrünü kabul eder.”⁴

Abdullah b. Mubarek Radiyallahu anı dedi ki; “Bazıları uzleti şöyle açıkladılar; İnsanlarla birlikte bulunup, onlar Allah’ı zikretmeye dalınca onlara katılmak ve onlar Allah’ın zikri dışında şeylere dalınca susmaktır.”⁵

Muhammed b. Abdül Vehhab es-Sukkeri’den; “Susmak kişiye şu iki hasleti bir arada toplamayı sağlar; dininde selamet ve arkadaşını anlamak.”⁶

Hasen el-Basri Radiyallahu anı’dan; Bir gün Muaviye (b. Ebi Sufyan) Radiyallahu anhuma’nın huzurunda konuşuluyor ve mecliste bulunan el-Ahnef (b. Kays) Radiyallahu anı ise susuyordu. Muaviye’nin Radiyallahu anı adamları dediler ki; “Ey Eba Bekr! Sen niçin konuşmuyorsun?” Ahnef dedi ki; “Yalan konuşursam Allah’tan, doğru konuşursam sizden korkuyorum.”⁷

Bilal b. Haris el-Müzeni Radiyallahu anı’dan; “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;“Kişi ucunun nereye

³ Ahmed(3/198) Hennad Zühd(106) hasen

⁴ İbnül Mübarek Zühd(745) Hasendir

⁵ Kitabus Samt(37) ravileri güvenilirdir

⁶ Kitabus Samt(55) İsnadı Sahihtir.

⁷ İbnül Mübarek Zühd(s.476 no;1353) İbni Sa’d(7/95) Ahmed Zühd(s.236) Sahihtir.

vardığını bilmediği, Allah'ın razı olacağı bir söz söyler de, bu sebeple Allah ona, kendisiyle karşılaşacağı güne kadar rızasını yazar. Yine kişi, ucunun nereye vardığını bilmeden, Allah'ın gazabını icap ettiren bir söz söyler de, bu sebeple Allah ona, kıyamet gününe kadar gazabını yazar.” Hadisin ravisi Alkame Bin Vakkas der ki; “Nice söylemek istediğim şeyler vardır ki, Bilal Bin Haris'in rivayet ettiği bu hadis, beni ondan alıkoyar.”⁸

Mücahid rahimehullah dedi ki; “Her söz yazılır. Hatta adam çocuğuna susturmak için; “Dur, ben sana şunu şunu alacağım, şunu şunu yapacağım” der ve bu da yalancık olarak kaydedilir.”⁹

İbrahim et-Teymi Radyallahu anh dedi ki; “Mü'min konuşmak istediği zaman bakar, eğer söyleyeceği şey lehinde ise konuşur, aleyhinde ise susar. Facir (günahkâr) ise, diline gelen her şeyi konuşur da konuşur.”¹⁰

Hasan el-Basri Radyallahu anh dedi ki; “Malı çoğalanın günahı da çoğalır, konuşmayı çoğaltanın yalanı da çoğalır. Ahlakını kötüleştirene, nefesine (uymak) tatlı gelir.”¹¹

Ukayl Bin Müdrik'ten; “Birisi Ebu Said el-Hudri Radyallahu anh'den kendisine tavsiyede bulunmasını istedi. Dedi ki; “Hakkı söylemek dışında susmalısın. Zira ancak bu şekilde şeytana galip gelirsin.”¹²

⁸ Tirmizi(4/559) İbni Mace(2/1312) sahih

⁹ Kitabus Samt(82) sahih

¹⁰ Kitabus Samt(88) sahih

¹¹ Kitabus Samt(90) sahih

¹² Kitabus Samt(91) Suyuti Hüsnüs Semt(17) Hasen

eş-Şa'bî Radiyallahu anh dedi ki; "İnsanlara hitap eden hiçbir hatip yoktur ki, kıyamet günü hutbesi kendisine arz olunmasın."¹³

Hikmet sahiplerinden biri olan Ubeydullah b. Ebi Ca'fer dedi ki; "Kişi bir mecliste konuşurken, konuşması hoşuna giderse sussun. Eğer susmuşken, susması hoşuna giderse, konuşsun."¹⁴

İbrahim en-Nehai Radiyallahu anh dedi ki; "İnsanları şu iki haslet helak eder; Fazla mal toplamak ve fazla konuşmak."¹⁵

Kab b. Ucre Radiyallahu anh'den "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Kab'ı göremeyince onu sordu. "Hasta" dediler. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onu ziyarete gitti. Onun yanına girince buyurdu ki; "Ey Ka'b seni müjdelerim! Bunun üzerine Ka'bın annesi; "Senin için cennet hayırlı olsun ey Ka'b!" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Allah adına kesin şeyi söyleyen kim?" Ka'b; "Annemdir ya Rasulullah!" dedi. Bunun üzerine buyurdu ki; "Ey Ka'b'ın annesi! Ne biliyorsun belki Ka'b kendisini ilgilendirmeyen boş söz konuşmuş veya kendisine zararı olmayan şeyi men etmiş olabilir."¹⁶

Zeyd b. Eslem Radiyallahu anh dedi ki; Ebu Dücan Radiyallahu anh vefat hastalığı anında iken, onun yanına girildiğin de şöyle dedi; "Kendimde şu iki amelden başka kuvvetli bir amel yoktur; Beni ilgilendirmeyen hususlarda konuşmadım, kalbim de Müslümanlar için selamette idi."¹⁷

¹³ İbnül Mübarek(136) Ebu Nuaym Hilye(4/312) Hasen

¹⁴ Kitabus Samt(97) Hasendir.

¹⁵ Kitabus Samt(103) sahih

¹⁶ Abdurrezzak(9744) Hatib Tarih(4/373) hasendir.

¹⁷ İbni Sa'd(3/2-102) İbni Vehb Cami(1/51)

İbni Abbas Radiyallahu anhuma'dan; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Kardeşinle çekişme ve ona şaka yapma. Ona bir söz verdiğinde sözünden dönme."¹⁸

Abdurrahman b. Ebi Leyla Radiyallahu anı dedi ki; "Ben arkadaşım ile tartışmam. Zira ya onu yalanlarım veya kızdırmış olurum."¹⁹

Müslim b. Yesar rahimehullah dedi ki; "Sizleri tartışmaktan sakındırırım. Zira o âlimin cahilleştiği bir saattir. O zaman şeytan âlimin sürçmesini bekler." Hammad dedi ki; Muhammed b. Vasi bize; "Bu (sürçmeden kasıt) cıdaldır." dedi.²⁰

Amr b. Muhacir dedi ki; "Ömer b. Abdülaziz rahimehullah'ın şöyle dediğini işittim; "İtiraz işittiğinde sözü kısa kes."²¹

Ebud Derda radiyallahu anı dedi ki: "Senin için kötülük olarak, tartışmaya, çekişmeye devam etmek yeter"²²

Ömer b. el-Hattab radiyallahu anı dedi ki; "İlim şu üç şey için öğrenilmez ve şu üç şey için de ilim terk edilmez; ilim, tartışmak, onunla övünmek ve onunla riya yapmak için öğrenilmez. İlimi talep etmekten utanmak, ilmi gereksiz saymak ve cehalete razı olmak sebebiyle de ilim öğrenmek terk edilmez!"²³

¹⁸ Tirmizi(4/359) Buhari Edebül Müfred(394) Ebu Nuaym Hilye(3/344) hasen

¹⁹ Hennad Zühd(107) Ricali güvenilirdir

²⁰ Ahmed Zühd(s.251) isnadı sahihtir.

²¹ Kitabus Samt (129) isnadı hasendir.

²² Kitabus Samt(130) sahih

²³ Kitabus Samt(131) sahihtir.

Ebu Ümame radiyallahu anh'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Hidayete erdikten sonra sapıtan bir kavim, ancak mücadele (tartışma) sebebiyle sapıtmıştır," sonra şu ayeti okudu; **"Bunu sana ancak tartışmak için söylediler. Doğrusu onlar kavgacı bir toplumdur."**(Zuhruf 58)²⁴

Muhammed ibni Sîrin Radiyallahu anh dedi ki; "Bizler, insanların hatalarından bahsetmekle uğraşmanın insanların en çok düştüğü hata olduğunu konuşurduk."²⁵

Ebu Hureyre Radiyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Kul, haklı olsa bile tartışmayı bırakmadıkça ve yalana düşmek korkusuyla çok konuşmayı bırakmadıkça iman hakikatini kemale erdiremez."²⁶

Meymun b. Mihran Radiyallahu anh; "Ne oluyor da kardeşinle hiç ayrılmıyor ve darılmıyorsunuz?" denildi. Şöyle cevap verdi; "Şüphesiz ben onunla mücadele etmiyorum tartışmıyorum."²⁷

İbn Mes'ud Radiyallahu anh'den; Peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem (üç defa tekrar ederek) buyurdu ki; "Dikkat edin! Lafını köşeleyip lüzumsuz yere konuşmasını uzatanlar helak olmuşlardır."²⁸

Fatıma Radiyallahu anha'dan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Ümmetimin şerhileri bol nimetlerle

²⁴ Tirmizi(5/378 no:3253) İbni Mace(1/19) Ahmed(5/252,256) hasen, sahih.

²⁵ Kitabus Samt(138) İsnadı sahihtir.

²⁶ Ahmed(2/352,364) Ricali sahih

²⁷ Kitabus Samt(146) isnadı sahihtir.

²⁸ Müslim(4/2055) Ebu Davud(4/201) Ahmed(1/386)

gıdalanıp, çeşit çeşit yemekler yiyen, renkli elbiseler giyen ve ağzını eğip bükerek (edebiyat parçalamak için) konuşanlardır.”²⁹

Ebu Hureyre Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Birbirinize haset etmeyin, nefretleşmeyin, bir birbirinize sırt çevirmeyin ve bazınız diğerini gıybet etmesin! Allah'ın kardeş kulları olun!”³⁰

Enes b. Malik radiyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “İsra gecesı, tırnakları ile yüzlerini tırmalayan bir kavme uğradım. Dedim ki; “Ey Cibril! Bunlar kimlerdir?” Dedi ki; “Bunlar insanların gıybetini edenler ve onların gizli hallerini araştıranlardır.”³¹

Süleym b. Cabir radiyallahu anh'den Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına gelip dedim ki; “Bana Allah'ın beni faydalandıracağı bir hayrı öğret” buyurdu ki; “Kendi kovandan su isteyen birine su vermek bile olsa, iyilikten hiçbir şeyi küçük görme. Kardeşini güler yüzle, güzel bir şekilde karşıla ve yanından ayrıldığında gıybetini yapma”³²

Bera radiyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize evlerinde oturan kızların bile işittiği bir hitapta bulundular. “Ey dili iman edip kalpleri iman etmeyenler! Müslümanların gıybetini yapmayın. Onların ayıplarını araştırmayın! Zira kim kardeşinin ayıplarını takip ederse, Allah

²⁹ Hennad es Seri Zühd (67) Ahmed Zühd (s.394) Hakim (3/568) hasendir

³⁰ Buhari(7/88) Müslim(4/1983)

³¹ Ebu Davud(4/269) Ahmed (3/180, 229, 231) Elbani Sahiha(2/59-69) sahihtir.

³² Müslim(4/2026) Tirmizi(4/274) Ahmed(5/63, 5/173, 3/482)

onun ayıplarını takip eder. Allah kimin ayıplarını takip ederse, o kimse evinin ortasında bile olsa, Allah onu rezil eder!”³³

Ebu Hureyre radiyallahu anh’den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Riba (faiz) yetmiş günahdır. En düşüğü kişinin anasını nikâhlanması gibidir. En kötüsü ise Müslüman kişinin (gıybetini yapmaktır)”³⁴

(Haysiyetine hakaret etmek, ayıp aramak, namusuna halel getirmek bu hadisin nehyi kapsamındadır.)

Enes Radiyallahu anh’den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize, ribânın (faizin) dehşetinden bahseden bir hutbede bulundu. Buyurdu ki; “Kişinin bir dirhem faize bulaşması Allah indinde; Kişinin otuz altı defa zina etmesinden daha büyük bir günahdır. Ribânın en çirkini ise, müslümanın gizli hallerini araştırmaktır.”³⁵

Ebu Hureyre Radiyallahu anh dedi ki; “Kim kardeşinin etini (gıybetini yaparak) dünyada yedi ise ona ahirette onun eti getirilir ve denilir ki; “Onu diri iken yediğin gibi ölü iken de ye bakalım! Adam onu yiyecek ve ekşiliğinden ve acılığından bağırıp duracaktır.”³⁶

Er-Rabi b. Subeyh’den; “İki kişi Mescidul Haram’ın kapılarından birinin yanında otururken yanlarından (sakalını bıyığını kesmek sureti ile) kendini kadınlara benzetmiş biri geçti. Bunlar dediler ki; “Şunun erkeklikten sadece bir şeyi kaldı” sonra namaz için ikamet okundu ve insanlarla birlikte namaz kıldıktan

³³ Ebu Davud(4/270) Tirmizi(2032) Ahmed(4/420) İbni Hibban (359) Hasendir.

³⁴ Beyhaki(10/241) Elbani Sahiha(3/418) Abdürrezzak(20252) sahihtir.

³⁵ Ebu Davud(4/269) Ahmed(1/190) isnadı sahihtir.

³⁶ Kitabüs Samt(178) isnadı sahihtir.

sonra konuştukları şeyi düşündüler. Bunu Atâ rahimehullah’a gidip sordular. Atâ onlara abdest ve namazlarını tekrar etmelerini, eğer oruç iseler kaza etmelerini emretti.³⁷

Halid er-Rabiî’den; “Mescide girdim ve bir adamdan bahseden birilerinin yanına oturdum. Onları bundan nehyettim ve sustular. Sonra konuşma döndü dolaştı yine o adama geldi. Ben de konuya girmiş bulundum. Gece rüyamda şöyle gördüm; “Elinde beyaz bir tabak ve üzerinde bulunan domuz etiyle uzun boylu siyah bir adam geldi. Bana “Ye” dedi. “Domuz eti mi yiyeceğim? Vallahi onu yemem” dedim. Beni kafamdan tutup şiddetli bir şekilde azarlayarak onu ağızma soktu ve “Ye!” dedi. Bunun üzerine onu çiğnedim, fakat yutamadım. Onu çıkarıp fırlattım. Uyandığımda bunun etkisini otuz gün otuz gece hissettim. Yemek yerken ağızımda o etin tadını duyuyordum.”³⁸

Yahya b. Eyyub’dan da bu rüyanın benzerini görmüş. O da ağızında günlerce yağının tadını hissetmiş. O, insanların gıybetini yapan biri ile oturmuştu.³⁹

İbni Abbas Radiyallahu anı; **“Birbirinizi ayıplamayın”** (Hucurat 11) ayeti hakkında; “Birbirinizi kötülemeyin demektir.” dedi.⁴⁰

Mücahid rahimehullah **“Her gıybetçiye ve yüze karşı eğlenene veyl olsun”**(Humeze 1) ayetindeki **“Humeze”** kelimesini; “İnsanlara huzurlarında hakaret eden ve onlarla alay

³⁷ Hennad Zühd(110) ravileri güvenilirdir.

³⁸ Kitabus Samt(182) Hasen Bin Muhammed el-Kuraşı Tuhfetul Ebrar(s.27-28) Ahmed Bin Acibe Takyidat Fi Carihatil Lisan(v.7) ravileri güvenilirdir.

³⁹ Kitabus Samt(183) isnadı sahih.

⁴⁰ Buhari Edebül Müfret (329)

eden kimsedir. “**lümeze**” ise gıybetlerini ederek etlerini yiyenlerdir” diye tefsir etmiştir.⁴¹

İbni Abbas Radıyallahu anhum dedi ki; “Arkadaşının ayıplarını anlatmak istediğin zaman, kendi ayıplarını hatırla.”⁴²

Yezid b. el-A'sam'dan; “Ebu Hureyre Radıyallahu anh'ı şöyle derken işittim; “Biriniz kardeşinin gözündeki kılı görür fakat kendi gözündeki merteği unuttur.”⁴³

Salih el-Muzeni'den; “Selman Radıyallahu anh, Ebud Derda Radıyallahu anh'e şöyle yazdı; “Sana Allah'ı zikretmeni tavsiye ederim. Zira o devadır. Ve seni insanları zikretmekten nehyederim. Zira bu hastalıktır.”⁴⁴

Ebu Huzeyfe'den; Aişe annemiz bir kadından bahsederken “Onun boyu kısa” dedi. Bunun üzerine sallallahu aleyhi ve sellem; “Onun gıybetini yaptın” buyurdu.⁴⁵

Cerir b. Hazim'den; “İbni Sirin rahimehullah bir adamdan bahsederken; “O, siyah bir adamdır” dedi. Sonra; “Allah'tan bağışlanma dilerim. Onun gıybetini yaptığımı düşünüyorum.”⁴⁶

Gıybetin Caiz Olanı

Aişe radıyallahu anha'dan; “Bir adam peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girmek için izin istedi.

⁴¹ Hennad Zühd(111) Tefsiri Mücahid Bin Cebr(s.781) ricali sahihtir.

⁴² Buhari Edebül Müfret (328) ricali güvenilirdir.

⁴³ Buhari Edeb(592) Askeri Emsal(s.74)

⁴⁴ Kitabüs Samt(197)snadı hasendir.

⁴⁵ Ahmed(6/189,206)

⁴⁶ Hennad Zühd(s.110) İbni Sad(7/196) hasendir.

Buyurdu ki; “Ona izin verin. O, aşiretinin ne kötü bir mensubudur.” Adam içeri girince ona yumuşak konuştu. Adam çıktıktan sonra biz; “Söylediğini söyledin, sonra da ona yumuşak konuştun!” dedik. Buyurdu ki; “Ey Aişe! Kıyamet gününde Allah katında insanların en şerlisi, insanların şerrinden korktukları için ilişmedikleri kimsedir.”⁴⁷

(Kadı İyaz der ki; “Bu izin isteyen kişi; Uyeyne b. Hısn’dır. O esnada müslüman olmamıştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, insanların onu tanıyıp ta ona aldanmamaları için durumunu açıklamak istemişti.” Uyeyne, irtidad hadisesinde dinden dönenlerle beraber olmuş, Ebu Bekir radiyallahu anh’ın yanına esir olarak getirilmişti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in onu; “Kavminin kötü bir mensubudur” diye vasfetmesi, nübüvvet delillerindendir. Uyeyne b. Hısn, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in vasfettiği gibi çıkmıştır. İslam’dan ayrılmaması için kendisine yumuşak davranmıştır. Aşiret ile kastedilen kabilesidir. Yani; “Bu adam, o kabilenin ne kötü bir mensubudur” manasına gelir. Bkz.: Nevevi el-Minhac (16/144)

Zeyd b. Eslem rahimehullah’dan; “Gıybet, ancak günahını açıkça işlemeyen için söz konusudur.”⁴⁸ *(Yani açıkça günah işleyenin ardından konuşmak gıybet değildir.)*

el-Hasen rahimehullah’dan; “Bıdatçı hakkında konuşmak gıybet değildir.”⁴⁹

İbrahim (en-Nehaî) dedi ki; “Zalimin, fasığın ve bıdat sahibinin hakkında konuşmak gıybet olmaz.”⁵⁰

⁴⁷ Buhari(7/81, 86) Müslim(4/2002).

⁴⁸ Kitabus Samt(222) isnadı sahihtir.

⁴⁹ Kitabus Samt(225) ricali güvenilirdir.

⁵⁰ Kitabus Samt(227) isnadı hasendir.

İbrahim dedi ki; “Birisinin hakkında isim belirtmeden konuşmayı (bizden öncekiler) gıybet saymazlardı.”⁵¹

Ömer radiyallahu anh dedi ki; “Facir’e (açıktan günah işleyene) hürmet yoktur.”⁵²

Adamın birisi Yezid b. Muhelleb ile beraber huruc etmişti. Ondan bahsedilince El-Hasen (el-Basri) onu kötülerdi."

Humeyd et-Tavil'den; Said b. Cubeyr rahimehullah'ın yanında gıybetten bahsediliyordu. Dedi ki; “Kişinin yanında söylenen şeyi arkasından konuşmak gıybet değildir.”⁵³

es-Salt b. Tarif'ten; el-Hasen rahimehullah'a; "Günahını bildiğim ve ilimde uzman olan bir kimse(nin günahın)dan bahsetmem gıybet olur mu?" diye sordum dedi ki; “Hayır, günahkâr için söz yumuşamaz.”⁵⁴

Gıybet'e Mani Olmak

Ebud Derda radiyallahu anh'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;“Kim kardeşinin hakkında gıybet edilirken bu gıybet'e mani olursa, kıyamet gününde ırzının korunması Allah üzerine bir hak olur.”⁵⁵

Cabir b. Abdullah ve Ebu Talha radiyallahu anhum'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Bir yerde bir

⁵¹ Kitabus Samt(228) isnadı hasendir.

⁵² Kitabus Samt(233) ricali güvenilirdir. Ancak Katade, Ömer r.a'den işitmemiştir.

⁵³ Kitabus Samt(234)) isnadı sahihtir.

⁵⁴ Kitabus Samt(238) hasendir.

⁵⁵ Tirmizi(4/327) Ahmed(6/449) Beyhaki(8/168)hasendir.

müslümanın şahsiyetine saldırılır ve şerefi noksanlaştırılır da, kardeşi ona yardımı terk ederse, Allah da onun yardım istediği yerde yardım etmez. Bir yerde de bir müslümanın şerefi düşürülür ve şahsiyetine saldırılır da, kardeşi ona yardım ederse, kendisinin yardımı muhtaç olduğu yerde Allah ona yardım eder.”⁵⁶

Ömer radiyallahu anh'den; Sefih kimseyi insanların şerefine dil uzatırken gördüğünüzde sizin onun sözlerini geri çevirmenize mani olan nedir?” dediler ki; “Bizler onun dilinden korkarız” bunun üzerine Ömer radiyallahu anh dedi ki; “Bu, ona şahit olmanızdan daha düşük bir şeydir.”⁵⁷

Tarik radiyallahu anh'den; Sa'd (b. Ebi Vakkas) ile Halid (b. Velid) radiyallahu anhuma arasında bir konuşma geçmişti. Bir adam Sa'd radiyallahu anh'in yanına giderek Halid radiyallahu anh'in aleyhinde konuştu. Sa'd Radiyallahu anh dedi ki; “Sus! Bizim aramızdaki şey dinimize varmadı.”⁵⁸

Muaz b. Enes el-Cuheni radiyallahu anh babasından rivayet ediyor; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Kim Mü'min kardeşini, bir münafığın gıybetinden korursa, Allah, onun etini cehennem ateşinden korumak üzere bir melek gönderir. Kim de bir müslümanın ayıbını araştırmak için ardına düşerse, Allah onu cehennemin bir köprüsü üzerinde hapseder.”⁵⁹

Ebud Derda Radiyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Kim bir kardeşinin şerefinden

⁵⁶ Ebu Davud(4/271) Beyhaki(8/167) isnadı hasendir.

⁵⁷ İbni Vehb Cami(s.59) isnadı sahihtir.

⁵⁸ Ebu Nuaym Hilye(1/4) isnadı sahihtir.

⁵⁹ Ebu Davud(4/271) Ahmed(3/441) hasendir.

(gıybeti) reddederse, Allah da kıyamet gününde onun yüzünden ateşi geri çevirir.”⁶⁰

Ebu Vail radiyallahu anh'den; Huzeyfe radiyallahu anh'e bir adamın laf taşıdığına dair bir haber ulaştı. Bunun üzerine dedi ki; “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle derken işittim; “Laf taşıyıcı cennete giremez.”⁶¹

Abdullah (b. Mesud) radiyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Dikkat edin! Bölücü nedir size haber vereyim mi? Bölücü; insanlar arasında laf taşımaktır.”⁶²

Esmâ bt. Yezid radiyallahu anha'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Dikkat edin! Size şerhlerinizi haber vereyim mi?” “Evet” dediler. Buyurdu ki; “Dedikodu ile gezenler, birbirini seven kimselerin arasını bozanlar ve iyileri kötüleyenlerdir.”⁶³

Şubeyl b. Avf'ten; “Çirkin bir şey işitip te onu yayan, onu ilk ortaya atan gibidir.”⁶⁴

İbni Abbas radiyallahu anhuma; “**Onlar ihanet ettiler**” (Tahrim 10) ayetini şöyle tefsir etti; “Onlar zina etmediler. Lakin Nuh aleyhi's-selâm'ın hanımı onun hakkında; “Mecnundur” diyordu. Lut aleyhi's-selâm'ın hanımı ise, gelen misafirleri haber veriyordu.”⁶⁵

⁶⁰ Tirmizi(4/327) hasendir.

⁶¹ Müslim(1/101) Ahmed(5/391, 396)

⁶² Müslim(4/2012) Darimi(2/299) Ahmed(1/437).

⁶³ Buhari Edebul müfred(323) Ahmed(6/459) sahihtir.

⁶⁴ Buhari Edebul Müfred(325) Hennad Zühd(s.123) ricali güvenilirdir.

⁶⁵ Kitabus Samt(271) ricali güvenilirdir.

(Tahrim suresinin 10. ayeti, Nuh ve Lut aleyhime's-selâm'ın hanımları hakkındadır. Nuh aleyhi's-selâm'ın hanımı, onun "mecnun=deli" olduğunu etrafa yaymaya çalışıyordu. Lut aleyhi's-selâm'ın hanımı ise, çarpık ilişkilere giren Lut kavmine, Lût aleyhi's-selâm'ın misafirlerini bildirerek kötülüğe vesile oluyordu. Bu filler Kur'an'da böylece "ihânet" olarak adlandırılmıştır.)

İki Dilli Olmak

Ammar b. Yasir radiyallahu anhumadan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Kim dünyada ikiyüzlü olursa, kıyamet gününde onun ateşten iki dili olur."⁶⁶

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Kıyamet gününde Allah'ın en şerli kullarının; şunlara gidip bir türlü, bunlara gelip başka türlü konuşan ikiyüzlüler olduğunu bulursunuz."⁶⁷

Alay Etmek

Aişe radiyallahu anha'dan; "Birisinin taklidini yapmıştım. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Ben bir insanın taklit edilmesini sevmem. Bu benim için şöyle ve şöyle yapmaktan daha büyüktür."⁶⁸

Abdullah b. Zem'a radiyallahu anh'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hutbedeyken birisi yellendi ve insanlar

⁶⁶ Ebu Davud(4/268) Darimi(2/314) hasendir.

⁶⁷ Buhari(7/87) Tirmizi(4/374) Ebu Davud(4/268)

⁶⁸ Ebu Davud(4/269) Ahmed(6/136) İbnul Mübarek Zühd(742) Hennad Zühd(s.110) sahihtir.

ona güldüler. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;“Her birinizin yaptığı şeye mi gülüyorsunuz!?”⁶⁹

Dahhak r.a.’den; İbni Abbas radiyallahu anhuma; **“Yazıklar olsun bize ki, bu kitaba ne olmuş, küçük büyük günahlarımızın hiçbirini bırakmadan sayıp dökmüş...”**(Kehf 49) ayetinde geçen **“sağire=küçük günah”** kelimesini; mü’min ile alay ederken gülümsemek olarak, **“Kebire=büyük günah”** kelimesini ise; alay ederken kakhaha ile gülmek olarak tefsir etti.”⁷⁰

İbni Abbas radiyallahu anhuma dedi ki; “Allah’ın halkından kim sana selam verirse, Mecusi bile olsa onun selamını al. Şüphesiz Allah Azze ve Celle buyurur ki; **“Bir selam ile selamlandığınız vakit, ondan daha güzeli ile selam alın veya aynı şekilde karşılık verin...”**(Nisa 86)”⁷¹

Ebu Hureyre radiyallahu anh’den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Güzel söz sadakadır.”⁷²

Abdullah b. Amr radiyallahu anhuma’dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;“Sizleri çirkin sözden sakındırırım. Şüphesiz Allah çirkin sözü ve sövüşmeyi sevmez.”⁷³

Abdullah (b. Mesud) radiyallahu anh’den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;“Mü’min, hakaret edici

⁶⁹ Buhari(6/83) Müslim(4/2191) Ahmed(4/17)

⁷⁰ Kitabus Samt(292) isnadı hasendir.

⁷¹ Kitabus Samt(309) isnadı hasendir.

⁷² Buhari(7/79) Müslim(2/699)

⁷³ Ebu Davud(4/58) Ahmed(2/159) İbnül Mübarek Zühd(853) İbni Hibban(1566) şahitleriyle hasendir.

olamaz, lanet edici olamaz, çirkin ve edepsiz sözler konuşamaz.”⁷⁴

Ebu Ümame radiyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Edepsiz ve müstehcen sözler nifak şubelerinden birer şubedir.”⁷⁵

İbrahim en-Nehaî rahimehullah'dan; “Birisi kardeşine; “Ey Domuz!” derse, Allah kıyamet gününde ona;“Benim yarattığımı domuz gördün!” der.”⁷⁶

Bureyde radiyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;“Münafığa; “efendimiz” demeyin! Zira o sizin efendiniz olursa Rabbinizi öfkelerdirmiş olursunuz.”⁷⁷

Hukeym b. Cabir'den; Ebud Derda radiyallahu anh, arkadaşları arasında yüzünü örtmüş, uzanmış halde yatıyordu. Ona şişman bir rahip uğradı. Dediler ki; “Allah'ım ona lanet et! Dizleri ne kadar da kalın.” Bunun üzerine Ebud Derda radiyallahu anh: “Az önce kimi lanetlediniz?” dedi. Ona durumu haber verdiler. Bunun üzerine dedi ki; “Kimseye lanet etmeyin! Zira lanet edici kişi, kıyamet gününde Allah katında siddîklardan olamaz.”⁷⁸

Mücahid rahimehullah şöyle demiştir: “Bir kavmin şeytanı zikredip de, şeytanın orada olmaması nadir bir hadisedir. Şeytan bir kimsenin kendisine lanet ettiğini işitince;“Sen zaten

⁷⁴ Tirmizi(4/350) Ahmed(1/404) Edebul Mufred(332) Hakim(1/12) Bezzar(1/68,69) isnadı sahihtir.

⁷⁵ Tirmizi(4/375) Ahmed(5/269) sahihtir.

⁷⁶ Hennad Zühd(s110) isnadı sahihtir.

⁷⁷ Edebul mufred(760) Ebu Davud(4/295) Ahmed(5/346) hasendir.

⁷⁸ İbnu Mubarek Zühd(682) Hennad Zühd(s.118) isnadı sahihtir.

lanetlenmiş olanı lanetledin” der. Onun arkasını “La ilahe illallah” (sözü) kadar kesen bir şey yoktur.”⁷⁹

el-Ahnef b. Kays şöyle derdi: “Kim konuşmasını, gülmesini ve şakasını çoğaltırsa heybeti azalır. Kim bir hasletini artırırsa onunla tanınır.”⁸⁰

İbni Ömer radiyallahu anhuma dedi ki; “Kişi haklı bile olsa tartışmayı bırakmadıkça, yalanı ve mizahı terk etmedikçe iman hakikatine ulaşamaz.”⁸¹

Ömer b. Abdülaziz radiyallahu anh dedi ki; “Allah’tan korkun ve mizahtan uzak durun. Zira mizah kin tutmaya ve kötülüklere yol açar. Kur’anı okuyun, meclislerinizi Kur’an konusunda kurun. Şayet ağır gelmeye başlarsa (salih) insanların güzel sözlerinden bahsedin.”⁸²

Cabir b. Abdillah radiyallahu anh’dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “Kişi bir şey söylerken etrafına bakınırsa, onun söylediği bir emanettir.”⁸³

el-Hasen el-Basri rahimehullah dedi ki; “Kardeşinin sırrını söylemek hainliktendir.”⁸⁴

Sabit el-Bunanî rahimehullah’dan; Şeddad Bin Evs radiyallahu anh, kölesine; “Sofrayı getir de biraz oyalanalım” dedi. Arkadaşlarından birisi ona dedi ki; “Seninle dost

⁷⁹ Kitabus Samt(381) isnadı sahihtir.

⁸⁰ Kitabus Samt(391) bkz. Ebu Ubeyd Emsal(s.75)

⁸¹ Kitabus Samt(395) Ahmed Zühhd(s.366) isnadı sahih.

⁸² Kitabus Samt(396) İbnu Mübarek Zühhd(35) Ebu Ubeyd Emsal(s.85) isnadı sahih.

⁸³ Ebu Davud(4/267) Tirmizi(4/341) Tayalisi(2076) Ahmed(3/324) hasendir

⁸⁴ Hennad Zühhd(s112)

olduğumdan beri senden böyle bir söz işitmemiştim.” Şeddad radiyallahu anh;“Evet, doğru söylüyorsun. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e biat ettiğimden beri dizginleyip bağlayamadığım tek sözüm bu oldu. Bunu benim aleyhimde ezberlemeyin” dedi ve tesbih ile tekbir getirdi, Allah’a hamd etti.”⁸⁵

el-Hasen el-Basri rahimehullah’dan; “Şöyle söylenirdi;“Hikmet sahibinin dili, kalbinin arkasındadır. Bir şey söylemek istediğinde kalbine döner, eğer lehinde ise söyler, aleyhinde ise susar. Cahilin kalbi ise dilinin ucundadır. Hiç kalbine yönelmeden diline ne gelirse söyler.”⁸⁶

Said b. Âmir’den; Amr B. Ubeyd bir gün taylasan giydi ve dedi ki;“Bundan güzel giysi yok.” Bunun üzerine; “Amr diline sahip olmuyor” diyerek elli sene ayıpladılar.”⁸⁷

Ebi Husayn’dan; Birisi İbn Mesud radiyallahu anh’e geldi ve kendisine özlü, faydalı kelimeler öğretmesini istedi. O da dedi ki; “Allah’a hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadet et. Nerede olursan ol, Kur’an ile beraber ol. Kim sana küçük olsun büyük olsun, doğruluk ile gelirse, senden uzak ve sevmediğin bir kimse bile olsa ondan bunu kabul et. Kim de sana küçük olsun, büyük olsun, yalan ile gelirse, sevdiğin ve yakınının bile olsa onu geri çevir.”⁸⁸

⁸⁵ Kitabus Samt(413) İbni Mubarek Zühd(s.289) sahihtir.

⁸⁶ İbni Mubarek Zühd(s.131) Ahmed Zühd(s.271) sahih.

⁸⁷ Kitabus Samt(442) sahih.

⁸⁸ Kitabus Samt(453) İsnadı sahih.